

Lapsiasiavaltuutetun toimintasuunnitelma vuodelle 2022

Turvallisuus ja lapsen oikeudet

Lapsiasiavaltuutetun tehtävät

Lapsiasiavaltuutettu varmistaa, että lasten asema ja oikeudet otetaan huomioon lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Valtuutettu arvioi ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja tuo lasten oikeuksien näkökulmaa päätöksentekoon ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lapsiasiavaltuutettu rakentaa lapsille hyvää ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Työn perustana on YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59–60/1991).

Lapsiasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton valtion viranomainen, jota ohjaa laki lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004) sekä valtioneuvoston asetus lapsiasiavaltuutetusta (274/2005). Valtuutettu toimii hallinnollisesti oikeusministeriön yhteydessä. Tätä toimintasuunnitelmaa laadittaessa lapsiasiavaltuutetun toimistossa työskentelee lapsiasiavaltuutetun lisäksi toistaiseksi voimassa olevassa virkasuhteessa hallinnollinen avustaja, erikoistutkija, lakimies, ylitarkastaja ja viestintäasiantuntija, sekä määräaikaisessa virkasuhteessa lakimies ja suunnittelija. Kaikilla lapsiasiavaltuutetun toimiston työntekijöillä on tärkeä rooli lapsen oikeuksien edistämisessä.

Lapsiasiavaltuutettu laatii vuosittain toimintasuunnitelman ja antaa sen tiedoksi valtioneuvostolle (laki lapsiasiavaltuutetusta 3 § ja asetus lapsiasiavaltuutetusta 4 §). Tässä toimintasuunnitelmassa kuvataan ensin vuoden 2022 painopistealue, jonka laatimisessa on hyödynnetty Sitran tulevaisuusbarometrin¹ ja megatrendityön tuloksia², lapsistrategian perustana toimivaa Lapsen aika -raporttia³, valtioneuvoston julkaisemaa ministeriöiden kansliapäälliköiden Mahdollisuudet Suomelle -raporttia⁴, oikeusministeriön hallinnonalan toimintaympäristöanalyysia sekä lapsiasiavaltuutetun toimistossa vuosien varrella tehtyjä havaintoja⁵.

---

¹ Dufva, M., Laine, P., Lähdemäki-Pekkinen, J., Parkkonen, P. & Vataja, K. (2019). Tulevaisuusbarometri 2019. Millaisena suomalaiset näkevät tulevaisuuden? Sitra. <https://media.sitra.fi/2019/02/28132718/sitraselvityksiataulevaisuusbarometriversioon.pdf>

² <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/>

³ Lapsen aika: Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040. Valtioneuvoston julkaisuja 4/2019.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-698-0>

⁴ Mahdollisuudet Suomelle. Valtioneuvoston julkaisuja 1/2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-688-1>

⁵ <https://lapsiasia.fi/vuosikirjat-ja-koosteet>

Lapsiasiavaltuutetun työ on tässä toimintasuunnitelmassa jaoteltu kolmeen kokonaisuuteen. Lapsiasiavaltuutettu 1. arvioi lapsen oikeuksien toteutumista; 2. seuraa, tuottaa ja välittää tietoa lapsen oikeuksista ja 3. verkostoi ja rakentaa yhteyksiä eri toimijoiden välille.

Arvioi lapsen oikeuksien toteutumista

Lausunnot

Aloitteet ja kannanotot

Vuosikertomukset

Eduskuntakertomukset

Määräaikaisraportti

YK:n lapsen oikeuksien komitealle

Seuraa, tuottaa ja välittää tietoa lapsen oikeuksista

Lapsibarometri

Nuoret neuvonantajat

Tutkimukset ja selvitykset

Pyöreän pöydän keskustelut

Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit

Luennot ja LOS-koulutus

Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit

Kansalaisyhteydenotot

Verkostoi ja rakentaa yhteyksiä toimijoiden välille

Lapsiasianeuvottelukunta

Sidosryhmätyö

Kansainväliset yhteydet

Lapsen oikeuksien viikko

Vierailut

KUVIO 1. Lapsiasiavaltuutetun tehtävät ja työmenetelmät

Vuoden 2022 painopistealue: Turvallisuus ja lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun. Sopimusvaltioiden on huolehdittava useista kasvu-ympäristön turvallisuuteen vaikuttavista seikoista. Turvallisuus on moniulotteinen ilmiö, joka liittyy niin rakennettuun ympäristöön, yhteiskuntapoliittisiin rakenteisiin, ihmisten väliin suhteisiin kuin yksilön kokemusmaailmaan. Vaikka suomalainen yhteiskunta on muuttanut jatkuvasti turvallisemmaksi lapsille, monet lapset altistuvat edelleen väkivallalle ja tapaturmille, jotka olisivat ehkäistävissä. Etenkin perheväkivalta, liikenne ja vesistöt sekä digitaalinen toimintaympäristö muodostavat lapsille turvallisuusuhkia. Ilmastonmuutos aiheuttaa lapsille ahdistusta ja turvattomuuden tunnetta. Covid-19-pandemia on muistuttanut, että myös tartuntataudit muodostavat uhan lasten turvallisuudelle.

Yhteiskunnan turvallisuus on tiiviisti kytköksissä sen harjoittamaan turvallisuus- ja yhteiskuntapolitiikkaan. Lähes kaikki yhteiskunnan rakenteet kaavoituksesta erilaisiin organisaatioihin vaikuttavat siihen, miten turvallinen yhteiskunta on. Rakenteellista turvallisuutta lisätään panostamalla asuinalueisiin ja infrastruktuuriin sekä luottamusta herättävän kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuspolitiikan avulla. Sosiaalista turvallisuutta lisätään huolehtimalla perheiden toimeentulosta ja palveluista, ehkäisemällä parisuhteiden ristiriitoja ja väkivaltaa sekä estämällä rikollisuutta.

Koettu turvallisuus on kytköksissä läheisiin ihmissuhteisiin, elinympäristössä kohdattaviin ilmiöihin ja arjen kokemuksiin. Turvallisuudentunne rakentuu jo lapsuudessa, mutta voi vahvistua tai järkkyyä koko elämän ajan. Koettua turvallisuutta voidaan vahvistaa luomalla yhteiskuntaan sitä tukevat rakenteet. Viime vuosina yhteiskuntapolitiikassa ja tutkimuksessa ovat korostuneet lähiyhteisöjen tiiviyyttä ja lähidemokratiaa edistävät toimenpiteet. On todettu, että kansalaisten osallistaminen ja yhdessä tekeminen ehkäisevät rikollisuutta ja lisäävät turvallisuudentunnetta. Tällainen yhteisöllisyys voi tukea myös lasten turvallisuutta.

Turvallisuus koetaan hyvin henkilökohtaisesti ja sen rakentuminen on yksilöllinen prosessi. Niin ikään turvattomuuden ja pelon kokemukset ovat yksilöllisiä. Professori Hille Koskela muotoilee, ettei pelko asetu rationaalisen ja irrationaalisen vastakkainasetteluun. Pelko voi olla ymmärrettävää monesta eri näkökulmasta, ja se on kokijalleen ongelma riippumatta sen suhteesta laskennalliseen riskiin. (Koskela 2009, 89.) Lasten kokemaa turvattomuutta on tutkittu verrattain vähän. Lapsibarometrissa 2020 kysyttiin kuusivuotiailta lapsilta, pelottaako

heitä joskus. Vastaajista 82 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi. Yleisin pelon aihe oli pimeä (28 %). Lasten näkemyksiä kuitenkin harvoin huomioidaan esimerkiksi kaupunkien ja taajamien valaistusta suunniteltaessa.

Turvallisuus ja sen edistäminen eivät kuitenkaan ole vain lähiyhteisöjen käsissä, vaan turvallisuusuhat ovat yhä enenevässä määrin globaaleja. Maailmanpolitiikan epävakaus, ilmastonmuutos, väestönkehitys ja pandemiat luovat globaalia turvattomuutta ja epävakautta. Eurooppaan kohdistuu voimakasta muuttoliikettä, ja maahamme tulee lapsia ja nuoria epävakasta olosuhteista. Lisäksi lasten ja nuorten elinympäristö on laajentunut virtuaalimaailmaan, jonka uhkia ei pystytä hallitsemaan. Digitaalisen median kautta lapset voivat altistua sopimattomalle materiaalille sekä kiusaamiselle samalla, kun digitaalisuus suo lapsille uusia mahdollisuuksia sosiaalisuuteen ja itseilmaisuuksiin.

Vuonna 2022 lapsiasiavaltuutettu vahvistaa työtään turvallisuuskysymysten parissa. Lapsi-barometrissa ja Nuorten neuvonantajien tapaamisissa selvitetään, millaiset tekijät vaikuttavat turvallisuuden kokemukseen lasten ja nuorten keskuudessa. Toimisto tiivistää yhteistyötä poliisin, kansallisen rikosentorjuntaneuvoston ja sisäministeriön kanssa sekä edistää mm. Euroopan neuvoston yleissopimuksen lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan, eli Lanzaroten sopimuksen, toimeenpanosuunnitelmaa yhdessä eri toimijoiden kanssa. Lisäksi valtuutettu osallistuu aktiivisesti sosiaaliturvan kokonaisuudistukseen ja muistuttaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen kysymyksistä.

Tavoite: Elinympäristö on turvallinen kaikille lapsille ja nuorille.

Lapsiasiavaltuutettu arvioi lapsen oikeuksien toteutumista

Tehtävässään lapsiasiavaltuutetun tulee arvioida lapsen edun ja oikeuksien toteutumista, seurata lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia lasten hyvinvointiin. Lapsiasiavaltuutetun tulee aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskevissa asioissa ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa. (Laki lapsiasiavaltuutetusta 2 §.)

Lausunnot

Lausuntojen laatiminen keskeisimmistä hallituksen esityksistä, viranomaismuistioista ja -selvityksistä on olennainen osa valtuutetun arviointitehtävää. Toimisto seuraa hallituksen säädösvalmistelua ja lausuu tarvittaessa myös sellaisista hallituksen esityksistä, joista siltä ei ole pyydetty lausuntoa. Valtuutettu seuraa pyydettyjen ja annettujen lausuntojen määrää sekä panostaa lausuntojen laatuun ja tutkimusperustaisuuteen, ja lausuntojen vaikuttavuutta arvioidaan seuraamalla niiden vaikutusta hallituksen esityksiin, valiokuntien mietintöihin ja eduskunnan päätöksiin.

Aloitteet ja kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu seuraa lapsiin ja nuoriin liittyvää päätöksentekoa, yhteiskunnallista keskustelua ja kansalaisyhteiskunnasta nousevia ilmiöitä. Valtuutetulla on tärkeä rooli myös ihmisoikeusongelmien havaitsemisessa ja esiin nostamisessa. Tarvittaessa lapsiasiavaltuutettu tekee eri tahoille aloitteita, joilla kiinnitetään toimijoiden huomiota lapsen oikeuksiin liittyviin epäkohtiin tai pyritään edistämään muutosta. Lapsiasiavaltuutettu tekee kannanottoja ajankohtaisista lapsia koskevista aiheista lasten hyvinvointiin ja oikeuksiin liittyen – tarvittaessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Aloitteiden ja kannanottojen vaikuttavuutta arvioidaan seuraamalla aiheesta herännyttä yhteiskunnallista keskustelua mediaseurannan analytiikan avulla sekä arvioimalla toteutunutta muutosta esitetyissä asioissa.

Vuosikertomus ja toimintasuunnitelma

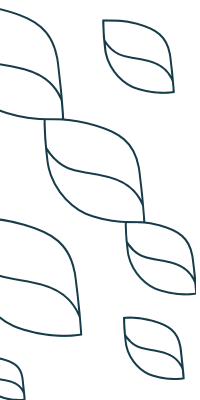
Lapsiasiavaltuutettu antaa vuosittain valtioneuvostolle kertomuksen toimialaltaan. Vuosikertomus sisältää arvion lapsen oikeuksien toteutumisesta ja lasten hyvinvoinnin ja elinolojen kehityksestä sekä lainsäädännössä havaituista puutteista. Vuosikertomus luovutetaan valtioneuvostolle maaliskuun loppuun mennessä. Vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa (tämä asiakirja) kuvataan kunkin vuoden painopistealueet ja niiden liittyminen eri hallinnonalojen toimintaan. Toimintasuunnitelma luovutetaan valtioneuvostolle.

Eduskuntakertomus

Lapsiasiavaltuutettu antaa kerran neljässä vuodessa eduskunnalle kertomuksen toimialaltaan. Eduskuntakertomus julkaistiin viimeksi vuonna 2018. Vuonna 2022 luovutettavan eduskuntakertomuksen suunnittelu on aloitettu vuonna 2020, ja sen käsikirjoitus on valmistunut lokakuussa 2021. Kertomuksessa luodaan katsaus lasten hyvinvointiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin, Suomen lainsäädännön kehittämistarpeisiin YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen kannalta, kansallisen lapsistrategian luomistyöhön sekä lasten ja nuorten asemaan lapsiasiavaltuutetun neuvonantajina. Työn tukemiseksi lapsiasiavaltuutetun toimistossa on ollut määräaikainen lakimies vuonna 2021, ja hänen työsuhdettaan jatketaan vuonna 2022.

YK:n lapsen oikeuksien komitealle annettava raportti

Suomen valtio luovutti YK:n lapsen oikeuksien komitealle YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa edellytetyn määräaikaisraportin heinäkuussa 2019. Lapsiasiavaltuutettu valmistelee komitealle nk. rinnakkaisraportin yleissopimuksen toimeenpanosta Suomessa. Rinnakkaisraportin vaikuttavuutta arvioidaan tarkastelemalla YK:n lapsen oikeuksien komitean antamia johtopäätöksiä Suomen valtiolle. Rinnakkaisraportin valmistelu on aloitettu jo vuonna 2020, mutta raportin käsittelyä on komitean toimesta pandemian vuoksi jatkuvasti siirretty. Tätä toimintasuunnitelmaa kirjoitettaessa Suomea koskevan käsittelyn ajankohta ei ole tiedossa. Määräaikainen lakimies tukee rinnakkaisraportin valmistelussa.

Lapsiasiavaltuutettu seuraa, tuottaa ja välittää tietoa lapsen oikeuksista

Tehtävässään lapsiasiavaltuutetun tulee seurata lasten ja nuorten elinolosuhteita. Lapsiasiavaltuutetun tulee aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskeissa asioissa ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa. Lapsiasiavaltuutetun tulee pitää yhteyksiä lapsiin ja nuoriin ja välittää heiltä saamaansa tietoa päätöksentekoon sekä välittää lapsia koskevaa tietoa lapsille, lasten parissa työskenteleville, viranomaisille sekä muulle väestölle. (Laki lapsiasiavaltuutetusta 2 §.)

Yhteiskunnallisen keskustelun seuraaminen ja siihen osallistuminen

Lapsiasiavaltuutettu seuraa lapsiin ja nuoriin liittyvää yhteiskunnallista keskustelua ja kansalaisyhteiskunnasta nousevia ilmiöitä. Seurantatehtävässä hyödynnetään monipuolisesti mediaa, sidosryhmäyhteistyötä, kansalaisten yhteydenottoja sekä lasten ja nuorten kanssa käytäviä keskusteluja. Lapsiasiavaltuutetulla on oikeus saada muilta viranomaisilta maksutta tehtäviensä hoidon kannalta tarpeellisia tietoja, jollei salassapitosäännöksistä muuta johdu. Lapsiasiavaltuutettu seuraa myös valtuutetun omasta toiminnasta käytävää yhteiskunnallista keskustelua ja työn tunnettuutta ns. mainekyselyjen avulla. Vuonna 2022 mainekysely toteutetaan lapsille ja nuorille.

Viestintä lapsiasiavaltuutetun toiminnassa

Lapsiasiavaltuutetun toimiston viestintää vahvistettiin vuonna 2021 viestintäasiantuntijalla, jonka tehtäväksi tulivat toimiston viestinnän lyhyen ja pitkän aikavälin suunnittelu ja toteuttaminen, lapsen oikeuksien viestinnän edistäminen sekä toimiston viestinnällisen osaamisen vahvistaminen. Viestintäasiantuntija ylläpitää verkostoja erillisvaltuutettujen, ministeriöiden, virastojen ja muiden sidosryhmien viestinnän kanssa.

Vuoden 2021 aikana on valmistunut lapsen oikeuksien kansallinen viestintästrategia, jonka yhteydessä pyritään saamaan aikaan toimivampi konsepti lapsen oikeuksista viestimiselle lapsille ja nuorille. Kansallista lapsen oikeuksien viestintäverkostoa on ohjannut lapsiasiavaltuutettu ja koordinoanut Lastensuojelun Keskusliitto. Vuonna 2022 pyritään lopulta selkiyttämään viestintäverkoston rahoitusrakenne yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa ja huomioimaan kansallinen viestintä myös osana kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa.

Lapsiasiavaltuutettu on aktiivinen osallistuja myös lapsen oikeuksien viikon kampanjassa, tapahtumissa ja tilaisuuksissa.

Lapsiasiavaltuutetun toimistossa vahvistetaan päivittäistä viestintää niin verkkosivujen, sosiaalisen median kuin mediaviestinnän avulla. Toimistossa panostetaan monikieliseen viestintään. Yksi kehittämiskohde ovat jo vanhentuneet lasten sivut, joissa lapsen oikeuksista kerrotaan lapsiystävällisellä tavalla. Yhteistyössä Lapsenoikeudet.fi -sivuston kanssa tavoitteena on löytää ratkaisu lasten sivujen sijainnille ja sisällölle.

Lapsibarometri

Lapsibarometri on lapsiasiavaltuutetun keskeinen työkalu pienten lasten kokemusten keräämiseksi. Se perustuu kuusivuotiaiden lasten survey-muotoiselle haastattelututkimukselle ja on lajissaan ainutkertainen koko maailmassa. Kolme kertaa kerätyssä Lapsibarometrissa on selvitetty lasten kokemuksia luottamuksesta (2016), tarkasteltu vapaa-aikaa ja testattu samalla kahta metodia – puhelin- ja käyntihaastattelua (2018) sekä tutkittu lasten käsityksiä hyvästä elämästä (2020). Vuonna 2022 julkaistavassa Lapsibarometrissa selvitetään lasten käsityksiä turvallisuudesta.

Nuoret neuvonantajat

Nuoret neuvonantajat ovat toimineet lapsiasiavaltuutetun tukena jo vuodesta 2010. Työmenetelmän muoto on muuttunut vuosien varrella ja muodostunut viime vuosina tiedonkeruumenetelmäksi, jossa lasten pariin hakeudutaan selvittämään kulloinkin tarkastelun ja mielenkiinnon kohteena olevaa aihetta. Nuoret neuvonantajat -toimintamallia jatketaan tapaamalla erilaisia lasten ja nuorten ryhmiä sekä kehittämällä mallia edelleen. Vuosittain tapaamisia on 4–6 kappaletta. Tapaamisten päätarkoitus pysyy samana, eli tapaamisissa kuunnellaan lapsia ja nuoria, heidän kokemuksiaan ja mielipiteitään. Tarvittaessa kuullaan sidosryhmiä siitä, mitä lapsiryhmiä lapsiasiavaltuutetun olisi syytä tavata. Vuosittain järjestetään ainakin yksi alle kouluikäisten lasten tapaaminen.

Vuoden 2022 teemaan liittyen järjestetään jo syksyllä 2021 lasten tapaamisia varhaiskasvatyksyksikössä, yläkoulussa ja toisella asteella. Tapaamisten teemana on turvallisuus arjen ympäristöissä. Vuonna 2022 jatketaan turvallisuuden teemaan liittyviä tapaamisia, ja vuoden lopussa järjestetään tapaamisia vuoden 2023 teemaan liittyen. Tarvittaessa voidaan järjestää tapaamisia myös yksittäisistä ajankohtaisista tai muuten tärkeiksi havaituista aiheista.

Nuorten neuvonantajien tapaamiset toteutetaan laadullisina ryhmähaastattelututkimuksina, jotka suunnitellaan tarkasti tutkimusetiikkaa noudattaen. Pääperiaatteena tapaamisissa on, että lapset ja nuoret kertovat elämästään ja aikuiset kuuntelevat ja kirjaavat asioita ylös.

Uutena toimintamallina vuodesta 2020 alkaen on kehitetty Nuoret neuvonantajat -tiimejä. Nuoret neuvonantajat -tiimeihin haetaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria, jotka eivät aina tule kuulluksi päätöksenteossa tai jotka eivät yleensä ole mukana vaikuttamistoiminnassa. Tiimi voi olla esimerkiksi koululuokka, varhaiskasvatuksen ryhmä tai harrastusryhmä. Yksi tiimi kokoontuu aina 3–8 kertaa.

Tiimien tärkeimpänä tehtävänä on kertoa näkemyksiään ja kokemuksiaan tiimin jäsenille ajankohtaisista ja tärkeistä asioista lapsiasiavaltuutetulle, jonka toimesta ne välittyvät päättäjille. Lapsista ja nuorista itsestään lähtevien aiheiden lisäksi myös päättäjät voivat valtuutetun välityksellä kysyä tiimeiltä mielipiteitä erilaisiin lapsia ja nuoria koskettaviin asioihin. Toteutuksessa huomioidaan lasten ja nuorten toiveet ja tarpeet sekä muut eettiset näkökulmat ja hyödynnetään toiminnallisia ja leikillisiä keinoja. Tiimit toimivat siis neuvonantajina niin lapsiasiavaltuutetulle kuin päättäjille. Lisäksi tiimit voivat auttaa lapsiasiavaltuutettua kehittämään omaa toimintaansa. Tiimitoiminta käynnistetään kokeiluluonteisesti vuonna 2022, ja se on osa toimiston jatkuvaa toimintaa. Sen vaikuttavuutta arvioidaan lasten näkemysten välittymisen ja hyödynnettävyyden sekä lasten ja päättäjien kokemusten perusteella.

Nuoret neuvonantajat -tapaamisten ja -tiimien sisältöjä hyödynnetään toimiston julkaisuissa, lausunnoissa, kannanotoissa, aloitteissa ja selvityksissä. Siksi kiinnitetään huomiota siihen, että keskustelut tallennetaan ja aineisto analysoidaan huolellisesti. Tapaamisesta laaditut muistiot toimitetaan osallistujien arvioitaviksi, minkä jälkeen ne harkinnan mukaan julkaistaan. Toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan tiedon käytettävyyden, näkyvyyden ja lasten oman arvion perusteella.

Tutkimukset ja selvitykset

Lapsiasiavaltuutettu julkaisee vuosittain tutkimuspainotteisia selvityksiä vuoden painopiste-alueeseen ja muihin tarpeellisiin aiheisiin liittyen. Selvitykset kokoavat yhteen lapsia koskevaa tutkimustietoa tiettyihin teemoihin liittyen, tuottavat uutta tietoa lasten näkökulmasta ja toimivat siten lasten hyvinvoinnin seurantavälineenä. Selvityksissä voidaan syventää tietoa jostakin ilmiöstä tai epäkohdasta lasten tai nuorten elämässä. Olennaista on tuoda esille lasten ja nuorten kokemuksia tai mielipiteitä jostakin sellaisesta asiasta tai ilmiöstä, josta ei ole

riittävästi aiempaa tutkimusta. Selvitys voi samalla antaa sysäyksen laajemman tutkimuksen toteuttamiselle, mikäli sellainen todetaan tarpeelliseksi. Selvityksiä toteutetaan itse ja yhteistyössä sidosryhmien ja tutkijoiden kanssa.

Vuonna 2022 pyritään julkaisemaan neljä selvitystä: jo vuonna 2021 yhteistyössä saaristoasiain neuvottelukunnan ja maaseutupolitiikan neuvoston kanssa suunniteltu selvitys peruskouluverkon harvenemisen vaikutuksista maaseudun ja saariston lasten oikeuksiin, jonka Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi toteuttaa. Tämän lisäksi tavoitteena on uusia vuonna 2008 julkaistu selvitys saamelaislasten hyvinvoinnista ja heidän oikeuksiensa toteutumisesta sekä vuonna 2009 julkaistu selvitys romanilasten hyvinvoinnista ja heidän oikeuksiensa toteutumisesta. Neljänneksi suunnitteilla on uusia vuonna 2012 toteutettu kyselytutkimus, jossa selvitettiin lasten kokemuksia kunnan palveluista. Kaikkien selvitysten vaikutavuutta arvioidaan palautteen, käytettävyyden ja näkyvyyden perusteella.

Pyöreän pöydän keskustelut

Pyöreän pöydän keskusteluja järjestetään ajankohtaisista aiheista, joissa tarvitaan uusia näkökulmia, asiantuntijatietoa ja eri toimijoiden kohtaamista. Keskustelut ovat kutsutilaisuuksia, joihin pyritään saamaan monipuolisesti eri toimijoita – niin ilmiön keskellä eläviä, sen parissa työskenteleviä kuin tutkijoita ja muita asiantuntijoita. Lapsiasiavaltuutettu toimii keskusteluissa itsenäisenä, riippumattomana ja puolueettomana koollekutsujana. Keskustelusta laaditaan muistio, joka välitetään osanottajille, julkaistaan lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla ja jota hyödynnetään toimiston vaikuttamistyössä. Tuloksia voidaan nostaa julkiseen keskusteluun myös tiedotteen tai kannanoton muodossa. Valtuutetun työssä seurataan keskustelun vaikutuksia ja järjestetään tarvittaessa seurantakeskustelu, joskin varsinainen jatkotyöskentely on yleensä keskustelun eri osapuolten tehtävä. Vuonna 2022 Pyöreän pöydän aiheet liittyvät vuoden painopistealueeseen – turvallisuuteen ja lapsen oikeuksiin.

Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit

Vuoden aikana jatketaan YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttien suomentamista ja päivitetään aiemmin julkaistujen suomennosten jo osin vanhentunutta terminologiaa. Yleiskommentit tarkastelevat ja syventävät lapsen oikeuksien sopimuksen määräyksiä ja antavat täytäntöönpano-ohjeita. Tietoa yleiskommenttien sisällöistä välitetään sidosryhmille ja laajalle yleisölle. Käännöstoiminnan vaikuttavuutta edistetään viittaamalla yleiskommenttien olemassaoloon ja sisältöön lausunnoissa, aloitteissa, kannanotoissa ja eri tilaisuuksissa

sekä seuraamalla niiden esiintyvyyttä päätöksenteossa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa sekä viestimällä uusista yleiskommenteista lapsiasiavaltuutetun viestintäkanavissa. Vuonna 2022 edistetään yleiskommenteista viestimistä selkokielisesti ja lapsiystävällisesti.

Luennot ja lapsen oikeuksien sopimukseen liittyvä koulutus

Lapsiasiavaltuutetun lakisääteisenä tehtävänä on neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista yhteiskunnassa. Lapsiasiavaltuutettua kutsutaan usein puhujaksi erilaisiin tilaisuuksiin. Tilaisuuksien painoarvoa harkitaan tarkasti, ja tilaisuuksissa pidettävien puheenvuorojen yhteydessä vaalitaan koulutuksellista näkökulmaa. Jokaisen puheenvuoron yhteydessä välitetään tietoa lapsen oikeuksista, YK:n lapsen oikeuksien komitean työstä ja esimerkiksi yleiskommenttien sisällöistä, lasten hyvinvoinnin tilasta, hyvinvoinnin seurantavälineistä (esim. lasten hyvinvoinnin kansallisista indikaattoreista) ja annetaan ajatuksia olosuhteiden korjaamiseen. Esityksistä laaditaan kirjoitetut puheet ja/tai diat, jotka tallennetaan jatkokäyttöä varten.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto järjestää vuosittain koulutuspäivän keskushallinnon viranomaisille ja muille kohderyhmille lapsen oikeuksien sopimuksesta ja sen toimeenpanosta. Vuonna 2022 jatketaan koulutuksen kehittämistä yhdessä kansallisen lapsistrategiatyön ja Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Itlan kanssa. Luentoja ja koulutusten vaikuttavuutta arvioidaan saadun palautteen perusteella.

Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on aiemmin ollut aktiivisesti kehittämässä lasten hyvinvoinnin kansallisia indikaattoreita, joita on kerätty Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämään tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanetiin. Erilaisia indikaattoreita löytyy myös Tilastokeskuksesta, erillisvirastojen sivuilta ja uudesta Itlan ylläpitämästä Itlastosta. Indikaattoreita hyödynnetään toimiston työssä, lausunnoissa, kannanotoissa, aloitteissa, esityksissä, koulutuksessa ja selvityksissä. Lisäksi eri koulutustilaisuuksissa ja vierailuilla tuodaan esille lapsia ja nuoria koskevaa tutkimustietoa ja sitä, mistä tutkimustietoa saa. Toimistossa seurataan aktiivisesti ajankohtaista lapsia ja nuoria koskevaa tutkimusta ja työajan puitteissa pyritään järjestämään tälle tehtävälle aikaa. Vuonna 2022 osallistutaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Itlan sekä muiden toimijoiden työryhmiin, joissa kehitetään indikaattoreita ja lapsia koskevan tutkimustiedon hyödyntämisen tapoja. Erityisesti panostetaan Itlan uuteen Tietoväylä- ja Itlasto-hankkeisiin.

Kansalaisyhteydenotot

Lapsiasiavaltuutettu saa vuosittain 400–700 yhteydenottoa kansalaisilta sekä myös lasten kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta monista lapsia koskettavista asioista. Lapsiasiavaltuutetulla ei lain mukaan ole toimivaltaa ottaa kantaa yksittäisten lasten ja perheiden asioihin tai puuttua muiden viranomaisten toimintaan yksittäisasiossa. Hallintolain mukaisesti lapsiasiavaltuutetun toimisto tarvittaessa ohjaa yhteydenottajat oikean viranomaistahon puoleen.

Kansalaisyhteydenottojen lukumäärä on vuonna 2021 hivenen noussut. Kansalaisyhteydenottoja hyödynnetään vaikuttamistyössä, sillä tieto lasten maailmassa olevista ajankohtaisista ilmiöistä on lapsiasiavaltuutetulle arvokasta. Tavoitteena on myös saattaa kansalaiset tarvittaessa mahdollisimman pian oikean avun piiriin. Toimistossa kehitetään myös viestintää ohjauksen tueksi. Toimisto tilastoi kansalaisyhteydenotot yleisellä tasolla ja hyödyntää näistä saatavia näkökulmia omassa työssään sekä viranomaisyhteistyössä.

Lapsiasiavaltuutettu verkostoi ja rakentaa yhteyksiä toimijoiden välille

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on kehittää yhteistyömuotoja eri toimijoiden välille (Laki lapsiasiavaltuutetusta 2 §).

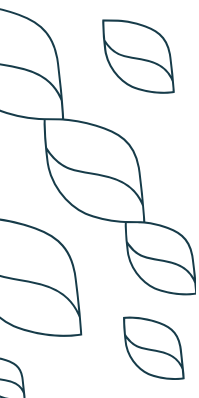
Lapsiasianeuvottelukunta

Lapsiasianeuvottelukunnasta säädetään lapsiasiavaltuutetusta annetussa laissa (1221/2014) ja sitä koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (274/2005). Lain 4 §:n mukaan neuvottelukunnan tehtävänä on toimia lapsiasiavaltuutetun apuna lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevien viranomaisten yhteistyön edistämistä varten. Asetuksen 5 §:n mukaan valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan lapsiasiavaltuutetun ehdotuksesta enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään 14 muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen.

Nykyinen lapsiasianeuvottelukunta toimii ajalla 1.11.2019–31.10.2024. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii lapsiasiavaltuutettu, varapuheenjohtajana erikoistutkija ja sihteerinä ylitarkastaja. Lapsiasianeuvottelukunta kokoontuu tavallisesti neljä kertaa vuodessa. Vuonna 2022 lapsiasianeuvottelukunnan työryhmänä aloittaa kansallista lapsistrategiaa seuraava ja sen toimineenpanoa tukeva verkostotyöryhmä.

Sidosryhmätyö

Lapsiasiavaltuutetun sidosryhmiin kuuluvat muut viranomaiset, kunnat, hyvinvointialueet, tutkijat, järjestöt, uskonnolliset yhteisöt, yritykset sekä muut lapsipolitiikan toimijat ja alan asiantuntijat. Lapsiasiavaltuutettu tekee yhteistyötä sidosryhmien kanssa heitä tapaamalla ja erilaisiin tilaisuuksiin osallistumalla. Myös pitkäjänteinen osallistuminen erilaisiin strategisesti merkittäviin komiteoihin, työryhmiin ja ohjausryhmiin on tärkeä osa lapsiasiavaltuutetun toimiston työtä. Vuonna 2022 vahvistetaan edelleen yhteistyötä erityisesti kansallisten toimijoiden, kuten yhdenvertaisuusvaltuutetun, tasa-arvovaltuutetun, kansallisen lapsistrategian ja Itlan kanssa.

Kansainväliset yhteydet

Lapsiasiavaltuutettu tekee kansainvälistä yhteistyötä lapsen oikeuksien edistämiseksi. Vuonna 2022 jatketaan erityisesti pohjoismaista yhteistyötä Ahvenanmaan, Färsaarten, Grönlannin, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan lapsiasiavaltuutettujen kanssa.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto jatkaa jäsenyyttä eurooppalaisten lapsiasiavaltuutettujen verkostossa *European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)*. Verkosto järjestää mm. konferenssin ja vuosikokouksen syksyisin sekä niitä alustavan seminaarin keväisin.

Vuonna 2022 lapsiasiavaltuutetun toimisto luovuttaa rinnakkaisraportin YK:n lapsen oikeuksien komitealle Suomen lapsen oikeuksien sopimusta koskevaan maaraporttiin, jonka Suomen valtio lähetti komitealle heinäkuussa 2019. Lapsiasiavaltuutetun toimisto seuraa YK:n lapsen oikeuksien komitean työtä, kääntää sen julkaisemat yleiskommentit suomeksi sekä osallistuu komitean järjestämiin ajankohtaispäiviin.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto seuraa lisäksi Euroopan neuvoston lapsen oikeuksien strategian edistymistä ja Euroopan komission lapsen oikeuksien koordinaattorin työtä.

Lapsen oikeuksien viikko

Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989, ja ajankohta on vakiintunut lapsen oikeuksista muistuttavien tilaisuuksien ja tapahtumien teemaviikoksi sekä kansalliseksi vakiintuneeksi liputuspäiväksi. Lapsiasiavaltuutettu osallistuu viikon tapahtumiin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Vierailut

Lapsiasiavaltuutettu vierailee kutsusta kunnissa, kouluissa, varhaiskasvatusyksiköissä, oppilaitoksissa ja muissa organisaatioissa kohdatakse lapsia ja nuoria heidän arjessaan. Vierailujen yhteydessä kerrotaan lapsen oikeuksista, kerätään tietoa lasten kokemuksista ja mielenpiteistä sekä havaintoja ammattilaisten tai vanhempien näkemyksistä, joita voidaan hyödyntää toimiston lakisäätöisessä työssä kuten lausunnoissa, aloitteissa, kannanotoissa ja selviyksissä. Lapsiasiavaltuutetun vierailut eivät ole tarkastus- tai valvontakäyntejä.

Lapsiasiavaltuutettu huolehtii henkilöstön hyvinvoinnista

Henkilöstö

Lapsiasiavaltuutetun toimistossa työskentelee lapsiasiavaltuutetun lisäksi erikoistutkija, hallinnollinen avustaja, lakimies, viestintäasiantuntija ja ylitarkastaja (6 htv) sekä määräaikainen lakimies (1 htv) ja suunnittelija (0,6 htv). Toimisto tarjoaa vuosittain harjoittelupaikan 1–2 korkeakouluharjoittelijalle.

Henkilöstön hyvinvointi

Lapsiasiavaltuutetun toimistossa on voimassa työsuojeluohjelma ja toimistoon on nimetty työsuojeluvaltuutettu. Toimintavuonna 2022 hankitaan ensiapukoulutusta. Lisäksi toimistossa on laadittu toimintaohjeet häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen varalle.

Viisivuotisstrategiassa tavoitteena on, että lapsiasiavaltuutetun toimiston henkilöstöllä on hyvä henkinen, fyysinen, eettinen ja sosiaalinen toimintakyky, osaamisen kehittäminen on jatkuvaa, työnjako on selkeä ja tarkoituksenmukainen, työyhteisö on turvallinen ja tukeva ja osallisuus on vahvaa.

Tavoitteiden saavuttamiseksi jatketaan työnohjausta, vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja keskinäistä luottamusta sekä luodaan yhdessä virkistäytymisen ja yhteisöllisyyden vahvistamisen tapoja. Jokaisen työntekijän annetaan vaikuttaa työnsä sisältöihin ja yhteisiin asioihin. Toimistossa edistetään joustavasti työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Työntekijöiden osaamista vahvistetaan jakamalla tietotaitoa sisäisesti ja ulkoisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Lisäksi tuetaan jatkuvaa oppimista ja kannustetaan lisäkoulutukseen erilliskorvauksen avulla. Henkilöstön hyvinvointia ja johdon onnistumista seurataan CAF- ja VMBaro-kyseilyn avulla, ja lisäksi kannustetaan jatkuvaan vuoropuheluun esimiehen kanssa. Toimistossa hyödynnetään työterveyshuollon palveluja. Lapsiasiavaltuutetun toimisto sijaitsee Jyväskylässä osoitteessa Vapaudenkatu 58 A ja Helsingissä osoitteessa Ratapihantie 9.

Talous

Palkat eli henkilöstökulut + sotu	435 230
Muut toimintamenot	175 000
Vuokrat	55 000
Yhteensä	665 230 €

Jyväskylässä 22.10.2021

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Pirkko-Liisa Rautio
Hallinnollinen avustaja

